

12.07 Klooster en kloosterboerderij Hoogcruts

Hoogcruts was lange tijd een klooster met kloosterboerderij, het functioneerde slechts een eeuw als particulier landhuis. Het klooster stond na een brand in 1979 dertig jaar leeg. Het verwaarloosde rijksmonument werd in 2011 gekocht door de Stichting het Limburgs Landschap, met steun van de gemeente Eijsden-Margraten en Provincie Limburg. Sindsdien wordt hard gewerkt aan consolidatie en restauratie. Zomer 2018 werd het concept HX hoogcruts gestart, waarbij gekeken wordt naar nieuwe invulling van de kern van het vroegere grootgrondbezit. De aanpalende hoeve met het grondbezit is tegenwoordig eigendom van familie Zillikens. We gingen in gesprek met **Jonathan Wanders** van HX hoogcruts en **Jo Aelmans**, rentmeester van familie Zillikens.

Het ensemble van klooster, kloosterboerderij en omliggende gronden van Hoogcruts, circa 1950.
Bron: Collectie Familie Kallen.

Hoe raakten jullie betrokken bij Hoogcruts?

Wanders » Ik ben opgegroeid in Noorbeek en was bekend met de plek. Het is een fascinerende plek: de architectuur, de gelaagdheid van de geschiedenis in de gebouwen. Als kunstenaar en ontwerper vind ik dat prachtig. Maar door die langdurige leegstand was het verval enorm. Een jaar geleden werd ik benaderd door Limburgs Landschap. Ze waren al ver met restaureren, want ze vonden het van groot belang dat dit Limburgse erfgoed behouden zou blijven. Omdat de plek nog geen bestemming had, kreeg ik de opdracht een toepasselijk concept te ontwikkelen. Dat werd HX hoogcruts.

Aelmans » De familie Zillikens huurde mij zo'n 10 jaar geleden in als rentmeester om zorg te dragen voor een toekomstbestendig beheer van het familiebezit, waardoor het bezit ook voor de komende generaties geborgd kan worden. Direct tegen het voormalige klooster ligt de monumentale kloosterhoeve. Nabij Slenaken liggen de boerderijen Broekhof en Helenahoeve. De familie heeft dit bezit in 60'er jaren van de vorige eeuw gekocht; de boerderijen waren destijds ook al verpacht.

Wat betekent de restauratie van het kloostergebouw voor het erfgoedensemble?

Aelmans » We zijn er niet direct bij betrokken, maar hebben natuurlijk wel contact. Want een van de boerderijen grenst direct aan het landhuis en enkele gebouwen zijn in elkaar verweven; er is zelfs een inpandige doorgang. Door de brand was er grote schade bij de hoeve ontstaan; deze is al die tijd als een 'open zenuw' zichtbaar gebleven. Het is daarom geweldig dat dit zeer markante object door Limburgs Landschap is gekocht en geconsolideerd. Het heeft op de rest van het landgoed een positieve uitstraling.

Wanders » Het was ook broodnodig, we waren ons erfgoed aan het kwijtraken. Wat ik zo mooi vind, is dat de geschiedenis in het gehele kloostercomplex is af te lezen. Hoe het is gebruikt, welke transformaties het gebouw heeft doorgemaakt. Het gebouw is zowel kapel, klooster, landhuis, schuur, vakantieherberg als inrichting voor mensen met een geestelijke beperking geweest. Een zeer gelaagde geschiedenis dus. Die gelaagdheid willen we laten zien. Daarom restaureren we heel eenvoudig. De muren gaan we niet plamuren en verven. Hoewel we ons richten op de toekomst, koesteren we het verleden en willen dat in haar ruwe eenvoud laten zien.

Welke transformaties, nieuwe bestemmingen zal Hoogcruts in de nabije toekomst krijgen?

Wanders » We gaan het kloostergebouw met hof en tuin ontwikkelen tot een Euregio-nale plek voor kunst, cultuur, natuur en technologie. Daarbij staan drie kernwaarden centraal: reflectie, op je zelf en je omgeving, op het verleden en de toekomst. Ten tweede, verbinding tussen lokale, Euregio-nale en globale thema's en samenwerkingen. Tot slot, vernieuwing en experiment: een platform voor nieuwe verhalen en samenwerkingen tussen zowel artiesten, kunstenaars als ondernemers. Bijvoorbeeld voor kunsttentoonstellingen, filmavonden en theater. Dat kan op verschillende plekken in het gehele kloostercomplex.

Aelmans » Het agrarische landschap rondom het klooster is typisch Zuid-Limburgs en van grote waarde. De boerderijen van de familie worden momenteel verpacht. In de Broekhof is sinds 2000 anti-kraak bewoning gevestigd. We zoeken daar naar een andere bestemming, maar omdat op de naastgelegen boerderij Helenahoeve veehouderij is toegestaan, zit je met een milieucirkel; waardoor veel activiteiten zijn uitgesloten. Het zelfde speelt bij de kloosterhoeve en het naastgelegen kloostercomplex; beide historische functies 'gijzelen' elkaar. Daar ligt dus een grote samenwerking-uitdaging. Samen met de eigenaren en pachters moeten we kijken naar het gehele landgoed: waar gaan we heen? En hoe kunnen we samenwerken met Limburgs Landschap en HX hoogcruts?

Limburgs Landschap werkt sinds 2011 aan de restauratie van het voormalige klooster Hoogcruts.
Foto: Erwin Zijlstra, Gelders Genootschap, 2018.

Wanders » Dat is één van onze stippen op de horizon: samen optrekken zodat het erfgoedensemble, het landgoed als geheel kan functioneren.

Aelmans » De wens is er van beide kanten. Nu kijken hoe we daar vorm aan kunnen geven. Bijvoorbeeld. Er is nu al aan 6 km wandelpaden op het landgoed. Dat kun je mooi verbinden aan activiteiten op HX hoogcruts. Ook is er ruimte voor gezamenlijk landschapsherstel en het verbonden van beider activiteiten. Dit alles vanuit een gezamenlijke visie; niet met dezelfde functies, maar zorgen dat we elkaar aanvullen en versterken.